

Mladika

Leto 2024

9-10 CENA 5,00 €

FRANC JEZA

**pisatelj, publicist in
borec za samostojno Slovenijo**

Viktor Šonc
(Tomaj, 1902 – Birčna vas, 1943)

**Zavzemanje
za življenje**

**Duhovnik v
Zdravščinah**

V TEJ ŠTEVILKI

9-10 ❖ 2024

OSEBA IN DRUŽBA	PRIČEVANJA
03 Roman Globokar Celostno zavzemanje za življenje	16 Erika Jazbar V Zdravščinah je nanovo zaživel
FOKUS	PRILOGA RAST
05 Spomin na Franca Jezo ob 40-letnici smrti	25 Mladinska priloga RAST
	ANTENA
	31 Novice
07 Evelina Jeza Družinski spomini in osebno pričevanje	PREBRALI SO ZA VAS
	36 Jurij Rosa Luč z Nanosa, Cerkev sv. Hieronima
10 Lučka Kremžar in Ivo Jevnikar Literarna in publicistična žetev Franca Jeze	IZ NAŠE ZALOŽBE
	38 Nadia Roncelli Mladikina jesenska bera
12 H. J. Izhod iz podnebne krize in zasebni interesi	LITERATURA
	41 Nadia Roncelli Knjige založbe Mladika v iztekajočem se letu
EKOLOGIJA	KULTURA
14 Milan Gregorič Gladomor, stric Vasilij in ruska tajga v malem zaselku Kolombar pod Tinjanom	43 Darinka Kozinc Mozaik
16 Roman Globokar Celostno zavzemanje za življenje	47 Klavdija KIA Zbičajnik Plevnik Haiku
	49 Majda Artač Sturman Berem Rebulovo kratko prozo: zakaj Umiranje kostanjev (Arhipel)?

51

Tanja Žvokelj Černigoj
Moja zgodba o Francu Štajerju,
 rojenem v Vipavi ... (2. del)

57

Franc Križnar
Primorski glasbeniki skozi čas
 in prostor: Konservatorij za
 glasbo Giuseppe Tartini v Trstu

59

Mojca Polona Vaupotič
O življenju umetnikov v
 Benetkah v 17. stoletju

62

Nadija Šuler
Zadnji grofje iz kromberške veje
 grofov Coronini Cronberg

65

Adrijan Pahor
Pesnik, ki je ljubil svet

PREBRALI SO ZA VAS

66

Darka Zvonar Predan
Igor Omerza: Franc Jeza -
 Separatist

ZGODOVINA

68

Mira Cencič
Težka pot do resnice in pravice

PROSTI ČAS

75

Mitja Petaros
Božični kovanci

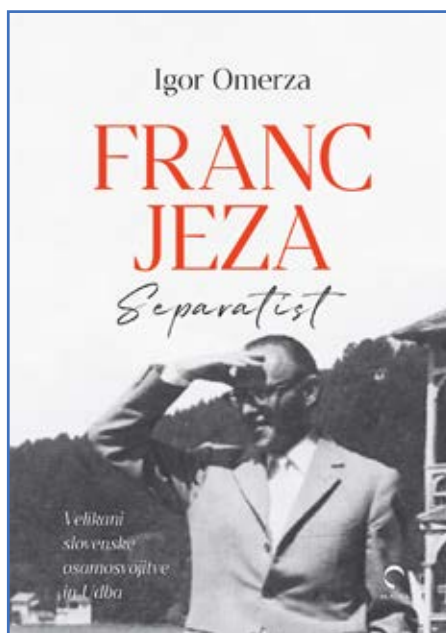
Na platnici: simpozij o Francu Jezi 20. septembra v Trstu (foto Jože Potrpin)

SPOMIN NA FRANCA JEZO OB 40-LETNICI SMRTI

V Peterlinovi dvorani v Trstu je bil 20. septembra v priredbi Študijskega centra za narodno spravo (SCNR) iz Ljubljane in Društva slovenskih izobražencev (DSI) iz Trsta posvet ob 40-letnici smrti pisatelja, publicista in borca za samostojno in demokratično Slovenijo Franca Jeze.

Jeza se je rodil leta 1916 na Hajdini pri Ptujju. Po maturi na ptujski gimnaziji se je vpisal na pravno fakulteto ljubljanske univerze, vendar so študij prekinili vojna in zapori. Diplomiral je šele v zrelih letih, vendar v Gradcu iz etnologije.

V Ljubljani se je včlanil v akademsko društvo Zarja in se kot krščanski socialist med okupacijo pridružil Osvobodilni fronti. Decembra 1941 so ga italijanske oblasti aretirale in

Platnica nove knjige o Francu Jezi; spodaj: avtor knjige Igor Omerza (levo) in Renato Podbersič ml. (vse slike Jože Potrpin)

obsodile na dosmrtno ječo. Po kapitulaciji Italije se je vrnil v Ljubljano, vendar so ga februarja 1944 prijeli domobranci. Gestapo ga je interniral v Dachau. Po povratku v domovino je bil časnikar pri *Slovenskem poročevalcu*, a je zaradi odklanjanja komunističnega režima 1. novembra 1948 ilegalno zapustil državo in se ustalil v Trstu.

Službo je dobil pri zavezniški poročevalski družbi AIS, po povratku Italije pa kot begunec brez državljanstva ni imel stalne službe in se je preživljal kot zunanji sodelavec *Radia Trst A* in tednika *Novi list*.

Že v dijaških letih je pokazal literarni talent, vendar ga je lahko v zrelih letih le delno gojil zaradi težkih življenjskih razmer in pa nesebičnega dela za ideal demokratične in neodvisno slovenske

države. V samozaložbi je izdal vrsto publikacij na to temo, od knjige *Nova tlaka slovenskega naroda* (1959) preko brošur in letakov do znamenitih zbornikov *Alternativa*, *Iniciativa*, *Demokracija*, *Akcija* in *Neodvisna Slovenija* v letih 1978–83.

Demokratične in neodvisne Slovenije, za katero si je tako prizadeval, Franc Jeza ni dočkal. Umril je leta 1984 v Trstu.

Tržaški posvet se je začel s krstno predstavitev knjige *Franc Jeza - Separatist*, ki jo je

Martin Breclj

za svoj niz *Velikani slovenske osamosvojitve in Udba* napisal raziskovalec naše polpretekle zgodovine in tajne politične policije komunističnega režima Igor Omerza, založila pa *Mladika*.

Po pozdravnih posegih predsednika DSI Martina Breclja in direktorja SCNR Tomaža Ivešiča so se zvrstili referati o različnih vidikih Jezovega življenja in dela. Špela Chomicki je spregovorila o odraščanju Franca Jeze na Štajerskem

in o začetkih njegovega delovanja. Ivo Jevnikar je osvetlil Jezovo povojno delovanje v Trstu. Tomaž Ivešič je imel referat Franc Jeza kot del narodnega preporoda v 60. letih 20. stoletja: skica prostora in časa. Petra Grabrovec je nato prebrala referat Davida Hazemalija in Ane Šele Tržaški »Separatist« in münchenški »Delovodja«: podobnosti in razhajanja v pogledih Franca Jeze in sodobnika Branka Pistivška na idejo o slovenski državi. Sergij Pahor je v referatu Od zatikanja letakov za brisalce do skupnega dela na radiu obudil spomine na sodelovanje s Francem Jezo, Primož Sturman pa je orisal Jezovo leposlovno in publicistično ustvarjanje.

Sledilo je nekaj pričevanj. Anka Peterlin je prebrala spomine na očeta, ki jih je napisala sicer prisotna Evelina Jeza. Njeno pričevanje objavljamo v nadaljevanju. Spomine Draga Štoke je prebrala hčerka Alenka Štoka in jih je kmalu nato objavil *Novi glas*, spominske utrinke so podali še Marko Tavčar, Miro Oppelt

Špela Chomicki, Ivo Jevnikar in Tomaž Ivešič

Petra Grabrovec, Sergij Pahor in Primož Sturman

